

Dům čp. 562, Celetná ul. č. 20, Ovocný trh č. 7

Tento dokument vychází ze dvou provedených stavebně – historických průzkumů a odborné literatury:

1. LÍBAL, Dobroslav. Historický průzkum objektů při Karolínu, Praha: Stavoprojekt – krajské návrhové středisko Praha, březen 1952
2. LÍBAL, Dobroslav. Dokumentace Prahy: *Praha 1, Domy v bloku mezi ulicemi Celetnou, Kamzíkovou a Ovocným trhem*, Praha: Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů v Praze, listopad 1960
3. VLČEK, Pavel a kol.; Umělecké památky Prahy: *Staré město a Josefov*. Praha: Academia, 1996. Umělecké památky Prahy.

Historie domu dle podkladu 1

Dům se poprvé uvádí v městských zápisech v r. 1359, ovšem nikoliv v celé své dnešní hloubce od Celetné ulice až na Ovocný trh. Tehdy stál dům pouze při ulici. Za ním na straně Ovocného trhu bylo volné prostranství s dílnou připomínanou již r. 1365, jež s domem nesouvisela.

V r. 1412 byl dům prodán za 200 kop, značná cena svědčí o jeho velké středověké rozloze. Kdy došlo k zastavění jižní části parcely nelze zatím z pramenů vyčísti. O domě chybí i zpráva visitační tabely, jež deskové domy neuváděla. V popise z r. 1816 jsou v přízemí zaznamenány do Ovocného trhu, místnost výčepní, 1 pokoj a 1 kuchyně, do dvora 1 pokoj, 1 kuchyně, 1 komora. Do Celetné ulice byl zjištěn 1 klenutý obchod, 1 pokoj, 1 kuchyně, ve dvoře 1 klenutá místnost a 5 dalších sklenutých skladišť, v průchodu 3 malé výkladce. V suterénu jmenováno 5 sklepů. První patro sestávalo z bytových jednotek o 7 pokojích, 1 kuchyni, 1 spíži a o 10 pokojích, 1 kuchyni a 1 spíži. Ve 2. patře bylo rovněž 7 pokojů, 1 kuchyně, 1 spíž a dále 10 pokojů, 1 kuchyně a 1 spíž. Ve 3. Poschodí jsou popsány 3 jednotky, první o 7 pokojích, kuchyni a spíži a třetí o 2 pokojích a kuchyni.

Architektonický rozbor budovy dle podkladu 2

V půdorysu jeví se budova jako mohutný čtyřúhelník, prostupující celý blok s mohutným obdélným dvorem. Výstavba je v celé hloubce třípatrová, se stejnou úrovní. Obě uliční průčelí jsou komponována architektonicky.

Průčelí domu obrácené do Celetné ulice je třípatrové, šestiosé. Dvě střední osy tvoří plochý risalit, jehož východní okno ve všech podlažích je nyní slepé. Hladké přízemí stavby je na nárožích pásováno. Původně – před současnou přestavbou domu pokrývala celé přízemí bossáž. Pod vrchní vrstvou bossáže byla sondou nalezena ještě spodní, poněkud odchylně provedená. Střed přízemí zaujímá hlavní portál, zaklenutý polokruhem a zasazený v obdélném bossovaném ámu. Po stranách portálu stojí bossované toskánské polosloupky, nesoucí kládí s rozštěpeným trojúhelným štítem. Metopy mezi triglyly zdobí v jemném reliéfu provedené květy, bukrania a koněvky. Střed vlysu zaujímá dodatečně provedená destička s nápisem „Sibi at posteris 1773,“ datující dnešní fasádu domu. Portál pozdně renesanční z druhé čtvrti 17. Století. Po stranách portálu jsou široké nově upravená okna, zaklenutá segmentovými oblouky. Členění pater je poměrně plošné. Okna prvního patra rámuje profilové šambrány. Nadokenní římsy jsou uprostřed vyklenuty a jejich části po stranách vyklenuté směrem od středu, zdviženy. Vyklenuté nadokenní římsy nad okny rizalitu se na obou stranách směrem dolů stáčí do volut. Nadokenní římsy nesou zploštělé volutové konsoly, jejichž dolní zakončení tvoří volutové uši oken. Parapety oken, zničené současnou přestavbou, byly komponovány nově, jako dva nad sebou položené obdélníky. Okna druhého patra rámuje ploché šambrány. Nadokenní římsy jsou segmentově vyklenuty a vrchol jejich záklenku přerušuje drobný, směrem dolu obrácený oblouček. Nad okny rizalitu jsou nízké, segmentové římsy. Nadpraží oken člení ploché,

vykrajované obrazce. V parapetech visí čabraky. Okna třetího patra rámuji opět šambrány. Čabraky pod okny zdobí vypuklé, oválné motivy. Nad profilovanou korunní římsou je sedlová, s průčelím souběžná střecha.

Průčelí domu obrácené do Ovocného trhu je třípatrové, osmiosé, s plochým dvouosým, středním risalitem. Přízemí domu pokrývá omítkové pásování. Uprostřed umístěný hlavní portál je zaklenut polokruhem. Nad volutovým hlavním klenákem je umístěna jakási kartuše, na níž snad býval malovaný znak. Po stranách portálu dvojice pilastrů s volutovými hlavicemi. Nadokenní římsy prvního patra jsou obdobné, jako u fasády obrácené do Celetné ulice. Parapety oken pod okenní římsou jsou mírně vyklenuty. Okna druhého patra rámuji profilované šambrány s uchy. Nadokenní římsy se střídají, obloukové, na koncích stočené do volut a rovné, se střední částí prohnutou dolů obráceným obloučkem. V rizalitu jsou trojúhelně zalomené římsy, se stranami prohnutými do oblouků. Parapety oken zdobí čabraky. Okna třetího patra jsou zasazena v plochých rámcích s uchy s někde volutami. Fasádu ukončuje profilovaná hlavní římsa a nad risalitem nízký štítek.

Dvorní fasády domu nemají takřka členění. Zadní fasáda severní budovy je čtyřosá. Na pravé straně sem ústí polokruhem zaklenut vjezd a vedle něj okno. V střeše byl upraven vikýř se třemi okny a nízkým trojúhelným štítkem. Východní křídlo domu osvětluje ve všech patrech po jedenácti oknech, rámovaných lištou. V přízemí od severu k jihu jsou dvě okna, dále dva velké, nově zřízené, polokruhem zaklenuté vstupy, okno a dveře. Křídlo na západní straně dvora osvětluje ve všech patrech po dvanácti oknech. V přízemí od severu k jihu polokruhem zaklenutý vchod, dveře v obdélném ostění se světlíkem, slepé okno, malá dvířka, okno s kovanou renesanční mříží, tvořenou kolmo se protínajícími pruty, v nichž jsou vpleteny kružnice. Střední kružnice má po obvodě ještě čtyři voluty. Ve třetí ose od jihu ústí stlačeným obloukem zaklenutý vchod na schodiště. Dvorní fasáda domu obráceného do Ovocného trhu probíhá poněkud šikmo a v jihozápadním rohu svírá s fasádou křídla ostrý úhel. V přízemí na západní straně ústí do dvora stlačeným obloukem zaklenutý průjezd, vedle něho okno. V patrech se do dvora obrací po čtyřech oknech, rámovaných šambránou s lištou.

Na východní straně domu obráceného na Ovocný trh, asi v hloubce jeho předního traktu, po zboření sousedního čp. 563 za květnové revoluce, se objevily obloučky na krakorcích, jež nesly zřejmě předsunuté první patro. Na téže straně domu byly asi ve vzdálenosti 21 m od jihovýchodního nároží, zjištěny stopy červených psaníčkových sgrafit v úrovni přízemí, pravděpodobně na gotickém zdivu. Hlavním portálem se vstoupí do průjezdu, jehož přední trakt vznikl dodatečným předělením velké síně, zaklenuté cihelnou (nízké cihly) neckovou klenbou s trojúhelnými výsečemi na podélných stranách s trojaprekovými koutovými výsečemi v rozích. Hřebínky se ve vrcholu přetínají. Ve východní zdi při jihovýchodním koutě síně obdélný, bosovaný, renesanční portálek na schodiště do sklepa. Západní stěnu člení tři půlkruhové, cihelné liché arkády. V polopíliři mezi druhou a třetí arkádou (počítáno od průčelí) objeven gotický pilíř tesaných opukových kvádrů se sejmutými hranami, s náběhem cihelného oblouku, který byl značně nižší než dnešní liché arkády. Po odstranění násypu nad klenbou se objevily na všech stěnách větší či menší fragmenty renesančních maleb s motivy festonů se střapatci, ovocnými trsy a listy na bílé, podkladě (konec 16. století). Podle objevených kapes po trámech bylo možno určit, že velká vstupní síň měla před pozdně renesanční klenbou trámový strop.

Prostor byl dodatečně předělen a vytvořen průjezd příčka při rekonstrukci odstraněna. Vlevo dispozice při ulici obdélný prostor zaklenutý cihelnou valenou klenbou s dvěma dvojicemi protilehlých trojúhelných výsečí, s přetínavými hřebíky. Po odstranění násypu se objevily po východní a západní straně dva lomené, gotické čelní oblouky po jižní straně jeden (profilované výrazným výžlabkem). Žebra rostla z jehlancových, jemně opracovaných opukových konsol, odtesaných až do líce zdiva. Gotická klenba o dvou obdélných polích byla vyšší, než valená klenba renesanční. V jižní zdi (nyní vybourané) odhalen segmentově překlenutý gotický cihelný portálek.

Průjezd pokračuje pak ve středním a zadním traktu domu, zaklenut dvěma polovičními křížovými poli (na obou koncích) s výraznými hřebíky. Klenba byla porušena dodatečně vloženými pásy. Vpravo diaposice (po západní straně) uprostřed prostoru o dvou polích křížové, hřebíkové klenby. V jeho jižní zdi objeven fragment polokruhové

zaklenutého portálu, profilovaného výžlabky a obloukem, osazeného ve velmi silné zdi. V zadním traktu stlačená valená klenba.

Po odstranění podlahy nad místností zadního traktu se ukázalo, že mívala stejně jako ostatní, renesanční valenou klenbu s lunetami a ještě dříve trémový strop ve stejné výši, jako ve velké přední síni.

Místnost za průčelí, téměř čtvercová, zaklenuta dvěma poli křížové klenby s vysokými hřebíky. Dále směrem k jihu navazuje světlík, v jehož jižní stěně je prolomeno obdélné, renesanční okno s ostěním profilovaným mělkými ústupky. Okno uzavírá ozdobná kovová mříž. Další drobná místnostka je zaklenuta křížem hřebínkové klenby. Z domovní síně vstupujeme renesančním portálem na sklepní schodiště, sestupující na témže místě jako ve středověku, ovšem s pozdější klenbou. Po rovném schodišti se sestoupí na podestu, odkud se otvírají vpravo i vlevo gotické opukové portálky do sklepních prostorů. Vpravo je oblouk lomený s jednoduše skosenou hranou. Sklep má polokruhovou kamennou valenou klenbou. Na jeho jižním konci je rozepjat opukový pás, spojující navštívenou místnost s menším jižním prostorem lichoběžníkového půdorysu, sklenutým rovněž valeně. Smysl tohoto uspořádání není jasný. Z podesty vlevo projde se portálkem segmentového oblouku do velkého sklepa, rozkládajícího se pod celou severní třetinu domu k Celetné ulici. Jeho architektonické řešení není jednotné. Východní, takřka čtvercové klenební pole je sklenuto křížové, kdežto západní má valenou klenbu. Oba klenební útvary rozděluje široký, lehce lomený kamenný pás. Všechny klenby sklepů kamenné, s otisky šalování. Všechna tři patra severního domu jsou poměrně málo zajímavá. Do ulice hleděly dva pokoje, západní místnosti. Do dvora se rovněž obracela dvojice pokojů, západní s alkovnou. V jihovýchodní části byl starší rozvrh úplně rozrušen světlíkem a novodobými záchody.

Ve východním průčelí místnosti prvního patra se zachoval úsek klasicistní výmalby.

V místnosti na západní straně ve středu průčelního traktu po odstranění podlahy bylo nalezeno malé, lomené špaletové okénko, tvaru zaostřeného jetelového listu. Okénko je šikmo vytočeno z osy a zdá se, že je směrem do místnosti slabě vypuklé. V okénku je zasazena kovová mříž tvaru kříže. Vnější strana okénka směřuje k čp. 561.

Také ve druhém poschodí byly nalezeny zbytky pozdně klasicistní výmalby.

Ve třetím poschodí na východní stěně bývalého světlíku těsně při podlaze, byly odkryty velmi poškozené zbytky pozdně renesančních maleb, patrně současných s malbami v přízemí síně s obdobnými motivy. Byly tu opět pestrobarevné festony s ovocem, rosetami a červenými korály, navlečenými na šňůře. Malba pokračovala směrem dolů, kde ji zničila nová stropní konstrukce druhého poschodí ve třetím patře nově vyzděná stěna. Současně bylo poznáno, že gotické cihlové zdivo v polské vazbě s podřezávanými spárami stoupá v jižní části hraniční zdi ještě 145 cm nad podlahou 3. Poschodí.

Schodiště do pater je posunuto až do jihovýchodního kouta domu při Celetné ulici a zasahuje částečně do východního dvorního křídla.

Trojramenné schodiště obtáčí malou obdélnou komoru. Je zaklenuto stlačenými valenými klenbami a na podestách českými plackami. Severní stěna komory, vzniklé mezi rameny schodiště, je až do výše třetího patra zděna z cihel gotického formátu.

Východní dvorní křídlo domu má v přízemí dvě místnosti, z nichž jedna je zaklenuta křížově a druhá valeně s trojúhelnými lunetami. Místnosti v patrech jsou plochostropé. Při nádvoří probíhá chodba. Při průzkumu bylo učiněno zajímavé zjištění zevní renesanční podoby východního křídla. Bývalo pouze patrové. Nad prvním patrem bylo východní průčelí obrácené do dvora čp. 563 zakončeno řadou malých štítků, které vlastně tvořily atiku. Dva, poměrně dobře zachované štítky byly při průzkumu nalezeny nad severní částí křídla – jeden větší a druhý menší. Štítky zhruba trojúhelníkového tvaru, vrcholí obrysem dvou k sobě obrácených volut. Štítky měly bohatou

sgrafitovou výzdobu. Na větším ze štítů bylo sgrafitovou technikou provedené dělo a část nápisu /FORT- /fortification?/ a rostlinné motivy. Od štítků se střecha skláněla směrem ke dvoru.

Mezi hlavní budovou obrácenou do Celetné ulice a pravým dvorním křídlem bývala mezera. Prokazuje ji nároží z tesaných kvádrů, zjištěné ve dvorním průčelí jižně třetí osy, počítáno od severu. Průčelní budova a východní křídlo mají nové železobetonové krovy.

Místnosti v přízemí západního křídla mají renesanční křížové a valené klenby s lunetami. Pouze severní místnost má valenou stlačenou klenbu z barokního stavebního období.

V této nejsevernější místnosti západního křídla se v severní zdi zachovalo renesanční, bosované pravoúhlé okno hlavní budovy, a v jižní zdi bosovaný portálek, vedoucí druhdy do sousední jižní místnosti. Má stejný umělecký charakter s protilehlým oknem i se sklepním portálkem průjezdu.

Patra západního dvorního křídla jsou opět plochostropá.

Jižní křídlo domu obrácené do Ovocného trhu.

Přibližně středem přízemí prochází valeně zaklenutý průjezd. Po jeho obou stranách jsou dvojice nestejně velkých klenutých místností, jejichž nepravidelnost dokládá nejlépe různorodost dnešního stavu. Vlevo vstoupí do průjezdu do chodby, vedoucí do lichoběžníkové části domu čp. 560. Zde učinil výzkum nejzajímavější nález. Je to fragment gotického pillíře se skosenou hranou, vyzděný z velkých opukových kvádrů a skoro celistvě pohlcený v pozdějším renesančním zdivu. Západní část chodby má křížovou klenbu s výraznými hranami, s níž souvisí i polovina křížového pole, oddělená nyní příčkou.

Severně chodby je nástup ke schodišti jak do pater, tak i do sklepů.

Sklepy byly zřízeny zřejmě při postavení schodiště. Rozdíl ve srovnání s gotickými sklepy severní části jeví se i v menší hloubce. Za okupace byla skupina sklepů pod jihozápadním nárožím spojena průchodem se sklepními prostory pod nárožím jihovýchodním, jež zasahují i pod východní dvorní křídlo. Jejich jižní část jeví se nyní rovněž nezajímavá, s novějšími klenbami a teprve hloubkový průzkum mohl by zjistit, zda jsou alespoň v základní dispozici středověkého původu. Zajímavý je však velký sklep, pod dvorním křídlem, valeně sklenutý, se stopami otisků dřev. Sousedí s malou sklepní místností severní s novější klenbou, ale patrně ještě z části se středověkými obvodovými zdmi.

Do pater stoupá prostorové dvojramenné schodiště. Na spodní podestě se rýsuje v západní zdi gotický oblouk neznámého účelu.

Patra traktu do Ovocného trhu se rozpadají do řady velkých pokojů, jejichž příčky ovšem nepatří původním uspořádání.

Komunikaci obstarává chodba v nádvořním traktu jižního křídla, spojená předsíní se schodištěm.

Z chodby podél jižního traktu a ze schodišťové síně se nastupuje i do pokojů v patrech dvorních křídel, jež však nemají samostatných přístupů, ale řadí se do hloubky jeden za druhým.

Ze zajímavosti pater třeba především uvést dvě renesanční křížové klenby komory, přiléhající od západu k předsíní prvního patra. V rohové východní místnosti druhého patra byl nalezen trámový strop s malovanými květy, listy a ovocem. Trámy stropu probíhaly zřejmě dále k západu. Z podkroví nižšího domu čp. 560 bylo poznáno okno nejzápadnější místnosti třetího patra jižního traktu paláce, nyní zazděné. Okno má dosud profilovaný kamenný rám. V podkroví jižního křídla domu čp. 562 - I do Ovocného trhu na západní štítové zdi, rýsují se stopy

ornamentálních, nejspíše renesančních maleb, svědčících asi podkroví místnosti, kterou zachytil Hilbert na svém nárysu.

Část budovy obrácená do Ovocného trhu má krov vaznicového systému podporovaný svislými sloupky z řezaných trámů.

Krov západního dvorního křídla je obdobný, ale z tesaných trámů.

Stavební historie domu dle podkladu 2

Stavebně historický průzkum domu nebyl nikdy ukončen, takže složitý vývoj domu lze určit v mnoha směrech pouze orientačně. Parcela prostupuje celý blok od Celetné ulice až po Ovocný trh.

Při průzkumu nebyly zjištěny bezpečně stopy stavební činnosti raně feudální nebo z počátků vrcholného feudalismu. Je jisto, že těžiště domu leželo jako u jeho sousedů v Celetné ulici, nikoliv při Ovocném trhu. Tato situace trvala vlastně až do 17. století. Podle dosavadních výsledků průzkumu provedených Ing. K. Hilbertem je možno se značnou pravděpodobností určit narůstání hlavní budovy při Celetné ulici. Původní její jádro lze dobře poznati v rozvrhu přízemku. Podle výrazně silné příčné střední zdi byl původně objekt kratší o zadní trakt., Zachovaly se z něho dispozice i klenby sklepů, základní rozvrh přízemku i prvního poschodí. Obdobně jako přilehlé domy v Celetné ulici /čp. 560,561, a 563/ byla vlevo při ulici přední komora, zaklenutá dvěma obdélnými křížovými, žebrovými poli, bezpečně z druhé poloviny 14. Století. Vpravo byla rozlehlá vstupní síň, hlubší a širší než komora s trámovým stropem. Rozvrh se částečně opakoval i v prvním poschodí. Je velmi zajímavé, že městiště sousedního západního domu bylo zprvu alespoň z části nezastavěno, jen tak lze si vysvětliti existenci okénka v západní hraniční zdi prvního poschodí.

Přední budova prodělala v gotice, patrně ještě před husitskou revolucí, význačnou přestavbu, jejíž velký rozsah mohl částečně určit Hilbertův výzkum. Dům byl prodloužen o zadní trakt a snad teprve tehdy zvýšen. Gotické cihlové zdivo bylo totiž zjištěno nad úrovní podlahy třetího poschodí zadního traktu.

Gotika se ovšem neomezila na zadní budovu. Gotické fragmenty zjistil Hilbertův průzkum v přízemí východního dvorního křídla, jehož středověký původ alespoň v jižní části, dotvrzují gotické sklopy. Podle pramenných údajů stála již v roce 1429 zadní budova na Ovocném trhu. Po pronikavé renesanční přestavbě zbylo tu ovšem ze středověké výstavby velmi málo, jejíž rozsah nelze zatím přesněji určit, neboť hloubkový průzkum objektu nebyl dosud proveden. Gotická je pravděpodobně masivní hloubková střední zeď předního traktu přízemku. V podélné střední zdiv západní části jižního křídla do Ovocného trhu byl zjištěn fragment gotického pilíře se skosenou hranou, z velkých opukových kvádrů.

Objekt prodělal nejméně dvě renesanční přestavby, z nichž nejpodstatnější, buquoyská, zastřela do značné míry stopy předchozí architektonické činnosti.

Při průzkumu přední budovy do Celetné ulice bylo zjištěno, že ještě v renesančním slohovém období mělo přízemí většinou trámové stropy. Objevené fragmenty – výmalby vstupní síně a ve druhém poschodí, lze povšechně zařaditi na přelom třetí a čtvrté čtvrti 16. Století. V ranějším renesanční etapě vzniklo západní dvorní křídlo, původně s trámovými stropy v přízemku. Renesančního původu byly pravděpodobně i krakorce pavlače, zjištěné ve východním štítu křídla při Ovocném trhu.

Hluboce proměnila architektonický ráz celé budovy přestavba pozdně renesanční, po roce 1628. Hlavní budova dostala zevně náročný vstupní portál, který jediný zbývá z její renesanční fasády. Uvnitř byla zčásti upravena dispozice, v přízemku nahrazeny trámové stropy klenbami a zrušena dvě pole žebrové klenby v přední komoře. Současně pozměněno i horizontální rozdělení pater. Ještě daleko výrazněji zasáhla buquoyská přestavba do

organismu dvorních a jižního křídla. Levé křídlo bylo převážně nově vybudováno jako jednoposchodové, vrcholilo štíty, obrácenými do dvorního prostranství sousedního čp. 563 - I. V přízemí do dvora bylo východní křídlo otevřeno arkádami. Je zajímavé, že původně nesahalo stejně jako západní křídlo až k hlavní budově.

Jižní křídlo při ovocném trhu doznalo rovněž pronikavé stavební změny, byla tu nově vytvořena dvojtraktová dispozice, ze staršího stavu nezbylo příliš mnoho. Přestavěné křídlo dostalo dvě normální poschodí. S převážně novou výstavbou křídla při Ovocném trhu souvisí i přeměna západního dvorního křídla, které zdviženo do stejné výše s jižním, dostalo v přízemí klenby a bylo doň vloženo palácové schodiště. Patrně až této pozdně renesanční stavební etapě patří dochované pískovcové portálky i okno.

Po velmi důkladné přestavbě, která proběhla v čase třicetileté války, ve druhé čtvrti 17. století nastala přestávka, trvající asi jedno a čtvrt století.

Podnět k dalším stavebním změnám vytvořilo získání paláce universitou v roce 1754. Velká přestavba se podle letopočtu 1773 na severním portálu uskutečnila až se značným zpožděním, podmíněným jistě sedmiletou válkou. Uplatila se v rozsahu celého paláce. Objekt byl ve všech křídlech zvýšen na tříposchodový, obě hlavní průčelí jednotně fasádována, ze starší pozdně renesanční fasády zbyl toliko severní hlavní portál. Současně byla obě dvorní křídla připojena k hlavní budově, na rozhraní východního křídla a přední budovy vloženo nové schodiště. Podstatně byla pozměněna vnitřní dispozice celého domu, zejména v jižním a západním křídle, východní bylo nad přízemkem z převážné části nově postaveno. Předělena velká vstupní síň hlavní budovy do Celetné ulice a v křídle při Ovocném trhu vloženy v přízemku částečně nové klenby.

Další stavební změny prodělal palác za okupace, kdy byl zřízen světlík a WC v hlavní budově.

Po osvobození bylo přikročeno k velké rekonstrukci budovy Karolina i sousedních universitních domů a přibráných dalších objektů. V rámci této akce byla již realizována přestavba hlavní budovy a východního dvorního křídla. V obou upravených částech vytvořeno nad třetím poschodím podkroví s vikýřem v železobetonovém krovu. Vnitřní dispozice se příliš nezměnila, v přízemí uvolněna vstupní síň, která je předmětem soutěže.

Historie a popis domu dle podkladu č. 3

Gotický, renesančně rozšířený do dnešního dispozičního rozvrhu; vnější fasády navrhl Antonín Prachner r. 1773. Interiéry z části zničeny adaptací Jaroslava Fragnera v l. 1965 – 1970. Roku 1880 byl dům sídlem Královské české společnosti nauk.

Poprvé byl dům zaznamenán v r. 1359, tedy v době, kdy vznikala nejstarší stavba pravděpodobně situována při Celetné ulici. Do konce 14. stol. Došlo ke zvětšení a zvýšení objektu na dvoupatrový, tehdy také vybudovaný (alespoň částečně) stavby při Ovocném trhu, jak ukazuje vysoká cena z roku 1412. Existence zadní budovy je doslovně zmíněna roku 1429. Areál koupil v roce 1461 Zdeněk Kostka z Postupic, nejvyšší mincmistr Království českého, a v jeho rodě zůstal až do roku 1537, kdy jej získala Kateřina z Valdštejna. V roce 1599 byl asi již renesančně přestavěný dům v držení pánů z Donína, kteří jej prodali na počátku 17. stol. Voršile Benignéz Michalovic, rozené Vrtby. Ta dovršila stavební vývoj domu druhou, již pozdně renesanční etapou výstavby. Deskový dům byl po Bílé hoře konfiskován a postoupen k umoření dluhu saskému knížeti Juliu Friedrichovi. Za 30. leté války vojsko objekt vydrancovalo. Roku 1626 jej měl v nájmu Jáchym st. Slavata, ale obyvatelné bylo prakticky jen 1. patro. Nájemce dům vylepšil, nově zřídil dřevěné pavlače, upravil stáj, střechy, v interiérech osadil kachlová kamna a nové dveře. Roku 1627 nařídil Ferdinand II. prodat dům za odhadní cenu hraběnce Marii Magdaléně Buquoy, vdově po císařském vojevůdci. Dům se opět stal deskovým. Krátce na to byl objekt výrazně přestavěn (Libal), údajně při tom zřízen i pozoruhodný vstupní portál serliovského ražení, který však může pocházet i z předešlé pozdně renesanční výstavby. V interiéru lze raně barokní přestavbě připsat malované trámové stropy ve 2. patře jižního křídla. Buquoyové drželi dům do roku 1754, kdy byl objekt, vyžadující nutné opravy, prodán

právnícké a lékařské fakultě Karlo – Ferdinandovy university. Podle letopočtu na starším vstupním portálu došlo k velké přestavbě až roku 1773 a autorem byl A. Prachner. Teprve on zvýšil dům o další patro a nově řešil fasády jak do Celetné ulice, tak na Ovocný trh. V 1965 – 1970 přikročila universita k radikální rekonstrukci podle projektu J. Fragnera, která poškodila historické interiéry.

Komplex budov proniká celým blokem vymezeným Celetnou a Ovocným trhem, uzavírá poměrně úzký obdélný dvůr. Při Celetné je hl. budova hloubkovým třítraktem, jež spojují jednotraktová dvorní křídla se zadním domem při Ovocném trhu, který je podélně disponovaný. Užší třípatrové průčelí do Celetné má pravidelný šestiosý rozvrh, v němž je dvojice středních oken vyznačena mělkým risalitem. Ve východní zdi je umístěn kvalitní pozdně renesanční portál (nově do něho byla vložena deska s nápisem „Sibi et posterioris 1773“, datující vznik dodnes zachované fasády). Okna 1. Patra mají pravděpodobně nověji upravené parapety, zjednodušeny byly také okraje stavby, kde v patrech chybí ukončující nárožní prvky. Okna 1 a 2. Patra doplňují ubíhající suprafenestry, zakončené zvlněnými římsami, okna 2. a 3. Patra zdobí čabrakové parapety. Modelace detailů odpovídá pozdně baroknímu vzniku. Sedlová střecha byla nově upravena prolomením vikýřů podkrovního patra. Vzhled nádvorních fasád pochází z poslední rekonstrukce. Průčelí do Ovocného trhu je pravidelně osmiosé se střední dvojicí oken risalitově vyznačenou a zakončenou nízkým trojúhelným štítem. Také tato fasáda má nově upravený parter, částečně zachovávající původní členění vystupujícími a zasunutými pásy rustiky. Plochý vstupní portál odpovídá původní stavu až na útvar uprostřed, kde můžeme tušit odstraněnou štukovou a malířskou výzdobu. Řešení štukové dekorace a architektonických detailů oken se shoduje s průčelím do Celetné ulice, obě fasády vznikly nepochybně v jedné etapě (kol. 1773). V boku k sousední novostavbě čp. 563 bylo dříve patro vysazeno na renesančních krakorcích. Odhalené zbytky červeného sgrafita svědčily o výraznější renesanční přestavbě. Oproti sousedům vystupoval dům více do náměstí.

Sklepy tvoří několik samostatných skupin, vzniklých převážně v gotické stavební fázi. V prostorech při Celetné ulici se i gotické portálky, ve dvorním traktu lomený okosením. Klenby jsou převážně původní valené a křížové bez žeber. Suterén pod zadní budovou získal v západní části renesanční úpravu. V přízemí hlavní budovy byla obnovena velká pozdně renesanční vstupní síň s neckovou klenbou a koutovými výsečemi, v níž se zachoval bosovaný renesanční portálek při vstupu do sklepa. Před zaklenutím měla síň plochý renesanční trámový strop, stěny byly zdobeny malbami. V levém uličním traktu má prostor bývalého krámce rovněž renesanční klenbu s výraznými hřebínky, která nahradila dřívější gotickou žebrovou klenbu. Celá dispozice přízemí je určena renesanční výstavbou, kromě barokního, zcela nově upraveného schodiště, které bylo proti renesančnímu odsunuto již do prostoru křídla. Křídla byla původně odsazena, nenavazovala přímo na sebe (spojení je až barokní). Zachovaly se zde renesanční křížové klenby a portál. Budova při Ovocném trhu si v přízemí částečně zachovala renesanční dispozici s barokními a zcela novodobými zásahy J. Fragnera. V patře se zachovaly fragmenty pozdně klasicistní výmalby, gotické detaily, renesanční schodiště v západním křídle, kde na podestě odhaleno hrázděné zdivo, a v přední i zadní budově rokokové dveře. Prostory jsou neklenuté, z větší části novodobě upravené. Ve 3. patře hlavní budovy byly při rekonstrukci nalezeny stopy, odhalující jinou výškovou úroveň renesančního objektu (ale i gotického, který byl již dvoupatrový). Dnešní přepatrování souvisí s pozdně barokní výstavbou. Ve 2. patře budovy při Ovocném Trhu je malovaný trámový strop renesančního původu.